

ISLAMSKA REPUBLIKA IRANU

Informacje ogólne

Powierzchnia:	1 648,000 km ²
Ludność:	ok. 83 mln (2018 r.)
Podział administracyjny	31 prowincji (āstān), podzielonych na 172 gubernie i 499 dystryktów
Ustrój	teokracja islamska
Grupy etniczne	Persowie (53%), Azerowie (16%), Kurdowie (10%), Gilanie/Mazandaranie (8%), Lurowie/Bachtiarzy (6%)
Stolica	Teheran
Główne miasta	Teheran (8,1 mln mieszkańców) i 12,1 mln w strefie metropolitarnej), Isfahan (3,4 mln), Maszhad (3,0 mln)
Waluta	rial irański (IRR); oficjalny kurs wymiany (na I 2020 r.) 1 USD = 42.000 IRR (czarnorynkowy ok. 140.000 IRR)
Język urzędowy	perski
Głowa państwa (prezydent):	Hasan Fereidun Rouhani (pełni też rolę szefa rządu)
Minister Przemysłu, Górnictwa i Handlu	Mohammad Reza Nematzadeh
Minister Ekonomii i Finansów	Ali Tayeb-Nia
Minister Energetyki	Hamid Chitchian
Minister Ropy	Bijan Namdar-Zanganeh
Minister Spraw Zagranicznych,	Mohammad Jawad Zarif-Khonsari
Ambasador Iranu w Polsce	Masoud Edrisi Kermanshahi
Ambasador RP w Iranie	Maciej Fałkowski

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne

Wskaźniki	2013	2014	2015	2016	2017	2018
PKB (w mld USD)	1.296	1.391	1.401	1.576	1.631	bd
PKB na 1 mieszkańca (USD)	16.60	17.70	17.60	19.60	20.00	bd
PKB (wzrost w %)	-1,9	+4,3	-1,6	+12,5	+3,5	bd
Deficyt budżetowy (% PKB)	b.d.	-0,7	-3,5	-1,6	-2,1	bd
Dług publiczny (% PKB)	13,2	11,0	11,4	13,4	14,2	bd

Inflacja (w %)	39,3	15,8	13,7	9,0	10,5	bd
Bezrobocie (w %)	10,4	11,2	10,5	12,5	12,4	14,5
Rezerwy dewizowe (mld USD)	108,0	93,9	110,0	133,7	132,6	bd
Zadłużenie zagraniczne (w mld USD)	10,63	10,17	5,35	8,20	10,56	bd
Eksport towarów (w mld USD)	93,02	95,71	64,60	83,98	91,99	bd
Import towarów (w mld USD)	60,05	61,25	52,42	63,14	70,53	bd
Bezp. inwestycje zagr. w Iranie (w mld	40,36	43,50	43,05	46,02	50,33	bd
Inwestycje bezp. Iranu za granicą (w mld	3,725	4,045	4,097	4,656	5,226	bd

Źródło: CIA Word Factbook

1. Podstawowe informacje, sytuacja gospodarcza

Od 1979 r. - Islamska Republika Iranu. Przed 1935 r. kraj znany był jako Persja. W Iranie obowiązuje system teokratyczny, w którym nakładają się na siebie elementy porządku demokratycznego i teokratycznego. Nadrzędną funkcję w państwie pełni dożywotnio Najwyższy Przywódca Rewolucji Islamskiej (obecnie Ali Hoseini Khamenei - ajatollah od 04.06.1989) i to jemu przyporządkowane są 3 rodzaje władzy. Ze zdaniem Przywódcy musi się liczyć prezydent (Hasan Fereidun Rouhani) i rząd. Ma on ostatnie słowo w sprawach krajowych, zagranicznych i kwestiach bezpieczeństwa. Podpisuje listy uwierzytelniające prezydenta po jego elekcji w wyborach powszechnych. Ma wpływ na wybory prezydenckie poprzez ustalanie kompetencji kandydatów na urząd prezydenta (kieruje się przy tym zasadami islamu). Działania rządu, który pozbawiony jest poparcia Przywódcy mogą zostać sparaliżowane.

Władzę wykonawczą tworzy prezydent, który jest też przewodniczącym Rady Ministrów. Władzę ustawodawczą stanowi Islamskie Zgromadzenie Konsultacyjne. Na szczycie władzy sądowniczej stoi zwierzchnik mianowany przez Przywódcę. W Iranie występują również wiele instytucji pośrednich i doradczych takich jak Zgromadzenie Ekspertów, Rada ds. Rozstrzygania Sporów czy Rada Strażników Konstytucji (tamtejszy trybunał konstytucyjny). Prawo w Iranie oparte jest na szariacie i kodeksach regulujących poszczególne dziedziny prawa.

Gospodarka Iranu cechuje się etatystyczną polityką, brakiem efektywności zarządzania i zależnością od eksportu ropy i gazu, ale posiada również znaczące sektory rolnictwa, przemysłu i usług. Irański rząd jest właścicielem i zarządza setkami przedsiębiorstw państwowych a pośrednio kontroluje wiele firm powiązanych z siłami bezpieczeństwa.

Nieefektywny system zarządzania – wysoka inflacja, kontrola cen, subwencje, utrzymywanie w systemie bankowym miliardów dolarów nieregularnych kredytów – obciąża gospodarkę oraz potencjał i rozwój sektora prywatnego. Aktywność sektora prywatnego przeważnie w znacznej mierze ogranicza się do niewielkich warsztatów, drobnej produkcji i usług, średniej wielkości sektora budowlanego, częściowo górnictwa i obróbki metali. Odnotowuje się szarą strefę gospodarki.

Ograniczenia fiskalne i monetarne, po rozszerzeniu sankcji międzynarodowych w 2012 r. na Bank Centralny Iranu oraz eksport ropy naftowej i paliw, znacznie uszczupliły przychody kraju, zmusiły rząd do cięcia wydatków oraz spowodowały ostrą deprecjację waluty. Kraj cierpi z powodu wysokiego bezrobocia oraz nieefektywnej struktury zatrudnienia. Brak pracy i perspektyw skutkował emigracją tysięcy wykształconych kadr.

Na arenie międzynarodowej coraz więcej słychać o rosnącym sporze pomiędzy Iranem i USA. Administracja D.Trumpa podjęła mocną krytykę porozumienia nuklearnego z 2015 r. Kontynuowanie badań i testów pocisków rakietowych spowodowało w 2018 r. administrację USA do bardziej zdecydowanych działań i wycofania się z porozumienia atomowego z 2015 r. Prace prowadzone przez Iran w ramach programu rakietowego są największą przeszkodą w normalizowaniu relacji z Zachodem.

Główne zasoby naturalne kraju: ropa naftowa (4. miejsce w świecie), gaz ziemny (2. miejsce), węgiel, chrom, miedź, rudy żelaza, ołów, mangan, cynk, siarka.

Struktura PKB (w 2017 r.): usługi – 54,3%, przemysł – 35,9%, rolnictwo – 9,8%.

Główne gałęzie przemysłu: wydobywanie ropy naftowej i gazu, przemysł petrochemiczny, nawozy sztuczne, tekstylia, przemysł cementowy i materiałów budowlanych, przetwórstwo żywności.

W **wymianie handlowej** z zagranicą Iran od lat notuje dodatnie saldo obrotów (21,5 mld USD w 2017 r.).

W **eksporcie** Iranu w 2017 r. największy udział (ok. 60%) przypadają na ropę naftową, wyroby chemiczne i petrochemiczne, owoce i orzechy, a także rudy metali i cement. Głównymi partnerami w eksporcie były Chiny, na którą przypadało 30,1% eksportu, a w dalszej kolejności: Indie (16,7%), Płd. Korea (9,7%), Turcja (9,5%) oraz Japonia (6,8%).

W **importie** Iranu w 2017 r. dominowały: zaopatrzenie dla przemysłu, środki produkcji, trwałe dobra konsumpcyjne, artykuły żywnościowe i usługi techniczne. Głównym partnerami były ZEA, na które przypadało 27,4% całości importu a ponadto: Chiny (13,2%), Turcja (7,8%), Korea Południowa (4,3%) i Niemcy (4,0%).

2. Polityka gospodarcza

Irańska gospodarka charakteryzuje się bardzo rozwiniętym sektorem węglowodorów, dobrze rozwiniętym sektorem usług, rolnictwem rozwiniętym na niewielką skalę. Jest zdominowana przez sektor państwowy z istotną obecnością państwa w sektorze finansowym i produkcji przemysłowej. Iran posiada 2. na świecie co do wielkości złoża gazu ziemnego i czwarte potwierdzone złoża ropy naftowej. Wysokość PKB i przychody rządu zależą głównie od wpływów z ropy naftowej, co wpływa na ich niestabilność.

Kluczowymi gałęziami przemysłu poza wydobywaniem ropy oraz gazu ziemnego jest przemysł tekstylny, chemiczny, przetwórstwo spożywcze, przemysł samochodowy oraz produkcja urządzeń elektrycznych i części do nich. Iran nie jest już zainteresowany jednokierunkowym importem towarów i maszyn. Szuka dwustronnej wymiany handlowej, a także współpracy w zakresie rozwoju, projektowania, inżynierii i wspólnych inwestycji na rzecz produkcji i eksportu.

W irańskim rynku handlu detalicznego ważną rolę odgrywają tradycyjne, niezorganizowane formy handlu, jak bazy, kioski i małe sklepy, co wiąże się po części z poziomem dochodów społeczeństwa. Zarazem mali i średni kupcy stanowią wpływowe lobby polityczne. W przemyśle dominuje sektor państwowy, natomiast w sektorze MŚP - własność prywatna i spółdzielcza.

Iran może być ciekawym rynkiem dla Europy w jej poszukiwaniu źródeł alternatywnych zaopatrzenia dla zmniejszenia zależności od gazu i ropy z Rosji. Dzięki ogromnym złożom tych surowców może wywrzeć znaczny wpływ na globalny rynek energii, choć niekoniecznie w krótkiej perspektywie. Sektor naftowy nadal wymaga olbrzymich inwestycji, a w przypadku gazu ziemnego sytuacja jest jeszcze trudniejsza. W ocenie ekspertów w pierwszej kolejności Iran będzie musiał skoncentrować się na rozwinięciu wewnętrznego rynku gazu. Władze dostrzegają problem identyfikując po zniesieniu międzynarodowych sankcji 50 projektów w sektorze naftowym o łącznej wartości 185 mld USD.

Do 2025 r. w samym górnictwie planuje się inwestycje rzędu 20 mld USD. Dotyczyć to ma budowy i rozwoju kopalń. Oczekuje się, że większość środków pochodzić będzie od inwestorów zagranicznych. W Iranie uruchomiona została pierwsza pilotażowa instalacja do produkcji koksu z ciężkich pozostałości po przerobieniu ropy naftowej. Władze planują produkcję rzędu 200 tys. ton koksu rocznie. Inwestycje w produkcję koksu związane są z rosnącym zapotrzebowaniem na ten typ paliwa.

Iran planuje realizację 21 projektów kolejowych o łącznej długości ok. 10.040 km. Priorytetem są projekty dotyczące rozwoju połączeń z krajami regionu. Część z tych projektów jest już w stadium realizacji – dominują firmy z Chin.

Obecna sytuacja gospodarcza Iranu jest bardzo niekorzystna.

Mimo sankcji, irańska gospodarka zawsze uznawana była za jedną z najszybciej rozwijających się na Bliskim Wschodzie. W/g danych Banku Światowego, w 2014 r. Iran był 2. największą gospodarką w tym regionie, zaraz za Arabią Saudyjską. Po osiągnięciu porozumienia nuklearnego JCPOA w 2015 r., szanse na wejście Iranu na ścieżkę trwalszego rozwoju gospodarczego znacznie wzrosły. Otworzyły się szanse

na napływ zagranicznych inwestycji i kapitału, wzrost eksportu i przywrócenie właściwego miejsca Iranu na rynkach międzynarodowych. Wejście w życie JCPOA i zniesienie sankcji gospodarczych pozwoliło na wzrost wydobycia i sprzedaży bogactw naturalnych, doprowadzając do podniesienia tempa wzrostu gospodarczego do 12,5% w 2016 r. i 3,5% w 2017 r. Ponowne wprowadzenie sankcji w 2018 i 2019 znacznie pogorszyło sytuację gospodarczą i perspektywy rozwoju – w 2018 r. irańska gospodarka weszła w fazę recesji (-4,8%), która najprawdopodobniej pogłębi się w 2019 r. do -9,5% w/g wstępnych szacunków IMF.

Po początkowych sukcesach w zakresie obniżania poziomu inflacji (9% w 2016 r. i 9,5% w 2017 r.), wielkość ta zaczęła szybko rosnąć do poziomu ponad 30,5% w 2018 r. i 35,7% w 2019 r. (wstępne szacunki). Bank Światowy podał, że wysoka inflacja występuje zwłaszcza w sektorze żywności (116% w przypadku mięsa w IV 2019). Władze IRI oceniały inflację w październiku 2019 r. na 42% (m.in. żywność i napoje 61%, tytoń 80%).

Dzięki zniesieniu sankcji Iran dość szybko zwiększał produkcję ropy naftowej: z 2,8 mln b/d do ok. 3,6 mln, co pozwoliło zredukować negatywny wpływ niskich cen surowca. Doszło też do ożywienia w takich obszarach, jak rolnictwo, produkcja samochodów, handel i transport, co wpisuje się w politykę władz w Teheranie dążących do zrównoważenia krajowej gospodarki i uniezależnienia jej od sektora naftowego. W/g danych OPEC, na początku 2018 r. wydobycie ropy wyniosło 3,8 mln b/d, eksportowano 2,3 mln b/d, większość do 8 krajów zwolnionych przez USA na 6 miesięcy z sankcji: ChRL, Indie, Japonia, Korea Płd., Tajwan, Turcja, Grecja i Włochy. Od sierpnia 2018 r. miał miejsce szybki spadek produkcji do poziomu ok. 2,7 mln baryłek w grudniu 2018 r. i 2,2 mln w lipcu 2019 r. Do kwietnia 2019 r. eksport zmalał do 1 mln b/d, a w maju 2019 r. wygaśnięcie zwolnienie amerykańskie. Do października 2019 r. wydobycie spadło do 2,1 mln b/d, z czego eksportowano zaledwie 260 tys.

Doprowadziło to do znaczącego uszczuplenia przychodów dewizowych Iranu, które w/g IMF spadły do 86 mln USD. Szacuje się, że Teheran ma dostęp do zaledwie 10% tych zasobów z uwagi na restrykcje na sektor finansowy, politykę rządową nakierowaną na wzrost wartości riala i zapobieganie inflacji. Same władze IRI zakładają, że dochody z eksportu ropy ulegną redukcji o 70% w 2020 r.

Podejmowane były próby zmian niekorzystnych regulacji systemowych. W listopadzie 2019 r. rząd niespodziewanie ogłosił obcięcie subsydiów do paliw zwiększając ceny paliw o 50-300%. Oszczędności w kwocie 20 mld USD miały być przeznaczone dla ubogich rodzin. Limity dotowanego paliwa miały też ograniczyć jego przemysł do sąsiednich krajów. Ale wzrost cen spowodował gwałtowne protesty w całym Iranie, co skutkowało wieloma ofiarami śmiertelnymi. Poprawia się skuteczność poboru podatku VAT. Jego ściągальność została znacząco podniesiona w sektorze małych przedsiębiorstw, które ze względu na brak mechanizmu kontroli w łatwy sposób były w stanie unikać opodatkowania w przeszłości. Prawdziwą rewolucją w obszarze podatków może być objęcie VAT-em podmiotów należących do fundacji religijnych (tzw. bonyad) i będących w posiadaniu irańskiej armii oraz Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej.

Iran i jego partnerzy szukają sposobów na obchodzenie sankcji amerykańskich. Wykorzystują do tego celu spółki-córki zakładane przez podmioty irańskie w krajach regionu (Turcja, KAS, ZEA, Azerbejdżan, Gruzja, Rosja, Kazachstan), które służą do realizacji zakupów i transportu. Z formalnego punktu widzenia firmy europejskie eksportują swoje towary, a Iran importuje je do/z jednego z ww. krajów, co w konsekwencji pozwala uniknąć sankcji drugorzędowych. Podobnie funkcjonują kanały płatności.

Członkostwo w organizacjach międzynarodowych: ONZ (Organizacja Narodów Zjednoczonych), MFW (Międzynarodowy Fundusz Walutowy), IBRD (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju), WHO (Światowa Organizacja Zdrowia), OPEC (Organizacja Krajów Eksportujących Ropę Naftową), WTO (tylko status obserwatora).

3. Ramy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej

UE – Iran

Przyjęcie porozumienia JCPOA w 2015 r. przywróciło możliwość odbudowy relacji Unii Europejskiej z Iranem. 16.01.16 r. ogłoszono, że Iran spełnił warunki uzgodnione we wspólnie ustalonym planie działania (JCPOA – Joint Comprehensive Plan of Action). Na mocy uzgodnień, wcześniej nałożone

sankcje z tytułu realizacji przez Iran programu nuklearnego zostały zniesione. W dniu 8 maja 2018 r. Prezydent Trump ogłosił decyzję o wycofaniu się z JCPOA i nałożeniu sankcji gospodarczych na Iran. Wraz z zaostrzaniem się sytuacji wokół Iranu, UE stara się szukać możliwości deeskalacji i powrotu do negocjacji w celu utrzymania JCPOA.

Polska - Iran

- Umowa o **wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji** między Rządem RP a Rządem Islamskiej Republiki Iranu, sporządzona w Teheranie 2 października 1998 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 22, poz. 217)
- Umowa między Rządem RP a Rządem Islamskiej Republiki Iranu w **sprawie unikania podwójnego opodatkowania** w zakresie podatków od dochodu, podpisana w Teheranie 2 października 1998 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 244, poz. 1770, z późn. zm.)
- **Umowa o współpracy gospodarczej** między Rządem RP a Rządem Islamskiej Republiki Iranu, podpisana w Teheranie dnia 26 września 2015 r. Weszła w życie 20.06.2017 r. (Monitor Polski 2017, poz. 922)

4. Wymiana handlowa Polski z Iranem

<i>mln USD</i>	2016	2017	2018	2019	2020 (wstępne)	Dynamika 2019=100
Eksport	89,4	135,9	78,9	44,0	34,4	78,2
Import	145,4	90,7	182,6	24,2	35,1	144,8
Obroty	234,8	226,6	261,5	68,2	69,5	101,8
Saldo	-56,0	+45,2	-103,7	+19,8	-0,7	

Źródło: Insigos

W 2019 r. w wyniku wprowadzonych przez rząd USA sankcji gospodarczych przeciwko Iranowi, polsko-irańskie obroty handlowe zmniejszyły się o 74% - eksport spadł o 44%, a import o 87%. Iran zajmował w polskim handlu zagranicznym 100. pozycję w eksporcie (w 2018 r. 82. miejsce) i 109. w imporcie (rok wcześniej była to 70. pozycja). W całości obrotów Polski udział tego kraju był niewielki (111. pozycja, w 2018 r. – 75. miejsce) i wynosił zaledwie 0,03% polskiego eksportu i 0,01% importu. W 2020 r. Iran zajmował 111. pozycję wśród partnerów handlowych Polski, w tym 108. miejsce pod względem eksportu i 97. w imporcie.

Największymi pozycjami w polskim eksporcie do Iranu w 2020 r. były:

- przetwory spożywcze – 6,1 mln USD (17,7% całości eksportu do Iranu)
- wata - 2,9 mln (8,4%)
- pompy - 2,1 mln USD (6%)
- części do silników spalinowych - 1,8 mln (5,2%)
- ekstrakt słodowy, przetwory z mąki - 1,8 mln (5,1%)
- narzędzia i przyrządy lekarskie i weterynaryjne - 1,5 mln (4,4%)

Główne pozycje w imporcie z Iranu w 2020 r.:

- winogrona świeże lub suszone – 4,8 mln USD (19,9%)
- spoiwa do form odlewniczych, produkty chemiczne - 7,5 mln (21,3%)
- orzechy świeże/suszone - 4,6 mln (13%)
- winogrona świeże/suszone - 4.3 mln (12,2%)
- mieszaniny substancji zapachowych - 4,0 mln (11,3%)
- jelita, pęcherze, żołądki - 3,6 mln (10,3%)
- żelazostopy - 2,6 mln (7,4%)
- daktyl, figi, ananasy - 2,2 mln (6,1%)

5. Współpraca inwestycyjno-kapitałowa

Z uwagi na sytuację polityczną i związane z nią liczne ograniczenia w bezpośrednim angażowaniu się firm zagranicznych w projekty inwestycyjno-rozwojowe, polskie podmioty ograniczały się do utrzymywania istniejących kontaktów. Prowadziły przy tym prace akwizycyjne, z zamiarem możliwego szerszego zaangażowania się po zmianie warunków. Narodowy Bank Polski nie odnotował na koniec 2016 r., by polskie firmy były zaangażowane inwestycyjnie w Iranie, natomiast na koniec 2017 r. stan należności z tytułu polskich BIZ w Iranie wynosił 6 mln USD.

6. Dostęp do rynku

Eksport towarów utrudnia duży stopień biurokratyzacji gospodarki. Osoby fizyczne oraz prawne mające zamiar prowadzić bezpośrednią aktywność ekonomiczną na terytorium Iranu muszą zarejestrować swoje działania w Ministerstwie Handlu oraz Irańskiej Izbie Handlowej. Rejestracja skutkuje wydaniem swego rodzaju „dowodu tożsamości” handlowej, który należy przedkładać przy zawieraniu wszelkich umów handlowych. Z kolei, rejestracja w Ministerstwie Gospodarki i Finansów IRI jest wymagana przy sprawach związanych z kwestiami celnymi oraz podatkowymi.

Irańska ustawa o imporcie/eksporcie do/z Iranu wyróżnia trzy kategorie produktów importowych:

- towary, których import jest dozwolony bez wydania stosownych zezwoleń;
- towary, na które niezbędne jest uzyskanie licencji przed ich przywozem;
- towary, których import jest zakazany przez prawo Szariatu oraz inne przepisy prawne.

Realnie, eksport towarów do Iranu możliwy jest poprzez dwie ścieżki: 1. usługi zarejestrowanych pośredników irańskich – kontrakty na pośrednictwo muszą być zarejestrowane w Ministerstwie Handlu w Departamencie ds. Kupiectwa; 2. zarejestrowanie w Iranie oddziału firmy. Inne ścieżki eksportu są zabronione oraz karane, skutkując np. konfiskatą towaru.

Restrykcje importowe

1. restrykcje odnośnie towarów i produktów zabronionych prawem islamskim,
2. prawne uregulowania odnośnie broni, amunicji, lekarstw, niestandardowych i niezdrowych produktów albo towarów zawierających materiały radioaktywne,
3. sankcje ekonomiczne wspierające rozwój krajowego przemysłu i produktów,
4. restrykcje na materiały i produkty gdzie istnieje odpowiednia produkcja lokalna,
5. restrykcje odnośnie tzw. niepotrzebnych i luksusowych dóbr i towarów,
6. inne restrykcje: import kompletnie zakazany - dotyczą m.in.: biżuterii złotej, przyczep samochodowych, oliwek konserwowych, art. mlecznych i ich pochodnych, ciętych kwiatów,
7. nie można oficjalnie otrzymać listy towarów zakazanych,
8. szczególnie wysokie stawki celne dotyczą produktów finalnych, w tym szczególności takich jak lody, mrożonki warzywne, ser, mięso, ubrania, kable (IT).

Dostęp do informacji o warunkach importu

1. Przezrystość – pełna informacja o barierach w handlu i inwestycjach jest trudna do zdobycia, co prowadzi do sprzecznych często wniosków, często nie jest jasne czy istnieją restrykcje czy nie, względnie czy są w mocy na określony czas,
2. Lista zakazanych towarów niezwiązanych ze specyfiką prawa IRI nie jest osiągalna,
3. Procedury uzyskania zwolnienia od formalnych zasad są niejasne: niektóre firmy otrzymują zwolnienia, inne otrzymują informacje, że żadne wyjątki nie są możliwe,
4. Restrykcje w handlu niektórymi towarami są nakładane i znoszone z dnia na dzień, dotyczy to m.in. produktów rolnych,
5. Większość barier występuje w odniesieniu do produktów finalnych, towarów rolno-spożywczych i dóbr konsumpcyjnych. Jest to szczególnie problem dla firm małych i średnich. Firmy duże, bardziej zaawansowane technologicznie, oferujące produkty usługi i ekspertyzy mające udział w produkcji lokalnej, zwykle w kooperacji z lokalnym partnerem, napotykają na mniej przeszkód, bądź są w stanie wywalczyć specjalne traktowanie (aranżacje).

Wsparcie dla produkcji lokalnej

1. Program „*Resistance Economy*” - jest zdefiniowany jako gospodarka, która ma chronić przemysł lokalny przed konkurencją zagraniczną i unikać zakupów za granicą na rzecz produktów krajowych.
2. Polityka pomocy dla produkcji lokalnej (*Suport for Domestic Production*) jest pochodną poprzedniej dyrektywy. Jeśli lokalna produkcja nie jest w stanie pokryć potrzeb – specjalne pozwolenia będą wydawane na limitowane zakupy określonych produktów z zastrzeżeniem pułapu wartości, wagi czy ilości.
3. Import określonych towarów czy materiałów jest dozwolony pod warunkiem, że nie istnieje produkcja lokalna. Dodatkowym warunkiem jest uzyskanie certyfikatu, że produkcja danego towaru w kraju nie istnieje. System bazuje na Zharmonizowanych Taryfach Celnych.
4. Produkcja lokalna jest stymulowana poprzez wyłączenia i niższe podatki, szczególnie w dziedzinie produkcji rolnej, przemysłowej, w górnictwie, przemyśle opakowań, farmaceutyków i weterynarii, włączając części zamiennne nieprodukowane dotychczas lokalnie. Za ocenę konieczności zakupu i wystawienie specjalnych certyfikatów dla odpowiednich produktów są odpowiedzialne ministerstwa rolnictwa, przemysłu, zdrowia czy wydział weterynarii.

Prawo własności intelektualnej

1. Nielegalne kopiowanie i sprzedaż fałszywych produktów markowych są powszechnie stosowane, ostatnio najczęściej kopiowane produkty to termostaty, pompy wodne czy oprzyrządowanie budowlane
 2. Import produktów unijnych z innych krajów poprzez nieautoryzowanych agentów
- Po porozumieniu ze stycznia 2016 r. utrudniony jest handel produktami wymagającymi „end user certificate”. Porozumienie zawiera klauzulę, że taki certyfikat wydają „właściwe urzędy irańskie”, jakkolwiek ani Agencja Energii Atomowej, ani MSZ jak dotychczas ich nie wydają.

Sytuacja w kontaktach gospodarczych z Iranem w związku z sankcjami

14.07.15 r. pięciu członków RB NZ, Niemcy i UE podpisały z Iranem *Joint Comprehensive Plan of Action* (JCPOA), w którym Teheran zobowiązał się do ograniczenia programu nuklearnego i poddania go międzynarodowej kontroli na okres 15 lat w zamian za stopniowe znoszenie międzynarodowych sankcji uchwalonych przez RB NZ w okresie 2006-10 i wprowadzonych jednostronnie przez USA i UE. Porozumienie przewidywało utrzymanie w mocy restrykcji wobec programu atomowego przez 10-15 lat i miało doprowadzić do nadaniu mu wyłącznie pokojowego charakteru. Międzynarodową Agencję Energii Atomowej (MAEA) wyznaczono na organ prowadzący planowe kontrole w ośrodkach nuklearnych. W mocy pozostały: embargo na broń, sankcje związane z technologiami rakietowymi, ograniczenia transferów w zakresie technologii jądrowych, jak i dostarczanie niektórych metali i rodzajów oprogramowania objętego systemem zezwoleń. Embargo na broń obejmuje wszystkie towary z listy wspólnego uzbrojenia UE. Restrykcje utrzymano wobec pewnej kategorii osób i podmiotów prawnych znajdujących się na specjalnych listach ONZ i UE. Do 2023 r. ich aktywa pozostają zamrożone, obowiązuje zakaz wydawania im wiz oraz świadczenia specjalistycznych usług, w tym korzystania ze SWIFT. W mocy pozostają ponadto sankcje z tytułu naruszenia praw człowieka. Obejmują one zamrożenie aktywów i zakaz wydawania wiz dla 84 osób i jednego podmiotu prawnego oraz zakaz eksportu do Iranu sprzętu, który mógłby zostać wykorzystany do wewnętrznych represji oraz urządzeń do monitorowania telekomunikacji. 13.07.17 r. Prezydent Trump poinformował o niecertyfikowaniu JCPOA, a 8.05.18 r. ogłosił, że Stany wycofują się z układu. 7.08.18 r. USA przywróciły sankcje gospodarcze na Iran, stopniowo zaostrzane w kolejnych miesiącach. W dniu 5.11.18 r. USA wprowadziły kolejne sankcje gospodarcze na Iran, którymi objętych zostało ponad 700 osób, przedsiębiorstw, statków i samolotów, w tym irańskie banki, firmy transportowe i eksporterzy ropy. Na 6 miesięcy zwolnione z zakazu kupna irańskiej ropy naftowej zostały: ChRL, Turcja, Korea Południowa, Indie, Włochy, Grecja, Japonia, Tajwan. Było to konieczne, by uniknąć zakłóceń na światowych rynkach ropy i dać im więcej czasu na rezygnację z importu ropy z Iranu. Pieniądze pochodzące z transakcji z ww. krajami Iran mógł przeznaczyć jedynie na konkretne cele humanitarne. Władze irańskie zapowiedziały niestosowanie się do w/w sankcji. 24.06.19 r. Trump ogłosił

wprowadzenie nowego pakietu sankcji. 20.09.19 r. nowe obostrzenia zostały nałożone na Centralny Bank Iranu i Narodowy Fundusz Rozwoju. 25.09.19 r. kolejnymi sankcjami administracja amerykańska objęła firmy z Chin i Rosji z powodu zaangażowania w sprowadzanie ropy z Iranu.

W celu rekompensaty strat przedsiębiorstwom europejskim angażującym się w podlegającą sankcjom USA współpracę z Iranem i ryzykującym utratę dostępu do systemu finansowego USA, w dn. 31.01.19 r. 3 kraje unijne - W. Brytania, Francja, Niemcy - ustanowiły instrument wsparcia wymiany handlowej INSTEX (Instrument for Supporting Trade Exchanges). Ma on służyć usprawnieniu legalnych transakcji handlowych podmiotów europejskich z Iranem w ramach działań na rzecz utrzymania JCPOA, bez konieczności dokonywania bezpośrednich transakcji finansowych. Mechanizm ten ma umożliwić import irańskiej ropy - środki za te surowce lub inne irańskie produkty mają popłynąć do europejskich spółek, a w zamian za to Iran otrzyma z UE dostawy towarów najpotrzebniejszych dla ludności, gł. farmaceutyki, środki medyczne i żywność. 29.11.19 r. FI, SE, NO, DK, BE i NL ogłosiły, że są w trakcie procesu akcesji do INSTEX jako współudziałowcy, co ma znaczenie głównie symbolicznie, gdyż jak dotychczas poprzez INSTEX nie zrealizowano żadnej transakcji. UE nie przyłączyła się do niego, ale wyraziła swoje poparcie jako polityczny sygnał pod adresem administracji USA o braku poparcia jej decyzji o wypowiedzeniu porozumienia nuklearnego z Iranem z 2015 r. 7.01.20 r. Waszyngton wprowadził nowy pakiet sankcji w związku z atakiem na amerykańskie bazy wojskowe w Iraku. Restrykcjami objęte zostały m.in. irańska produkcja odzieżowa, górnictwo, budownictwo. Dodatkowo stowarzyszenie SWIFT pośredniczące w transakcjach między instytucjami finansowymi na świecie zablokowało bankom irańskim w 2018 r. dostęp do swojego systemu komunikacji, co znacznie utrudniło obrót płatniczy z Iranem.

7. Działania na rzecz rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej

Najważniejsze wizyty przedstawicieli polskiej administracji gospodarczej w Iranie:

- **25-27 września 2015 r.** – wizyta Wicepremiera i Ministra Gospodarki J. Piechocińskiego wraz z grupą ponad 100 przedsiębiorców reprezentujących różne branże gospodarki. Podpisano umowę o współpracy gospodarczej.
- **5-9 marca 2016 r.** - wizyta Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju R. Domagalskiego na czele grupy biznesu, organizowanej przez KIG (Meszhed, Teheran),
- **6-7 marca 2017 r.** – wizyta Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju T. Kościńskiego na czele grupy biznesu, organizowanej przez KIG (Teheran, Qazvin),

Widoczna jest również aktywizacja administracji irańskiej. W 2016 r. wizyty w Polsce złożyli m.in. minister spraw zagranicznych, minister zdrowia oraz wiceprezydent, szef Irańskiej Agencji Energii Atomowej. W lutym 2018 r. przebywał w Polsce, na zaproszenie Prezydenta Warszawy, Mer Teheranu – w trakcie wizyty zorganizowano spotkanie biznesowe w Krajowej Izbie Gospodarczej. Delegacja została również przyjęta przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Przedsiębiorczości i Technologii T. Kościńskiego.

Po podpisaniu w lipcu 2015 r. umowy nuklearnej z Iranem (JCPOA) władze polskie zainicjowały program promocyjny **Go Iran** mający na celu zaktywizowanie współpracy gospodarczej polskich przedsiębiorców z Iranem. W okresie blisko 3. lat jego działania skorzystało z niego kilkaset polskich firm, które wzięły udział w licznych imprezach promocyjnych i informacyjnych (misjach, seminariach, targach) ukierunkowanych na współpracę z tym krajem. Po przekształceniu PAIZ w PAIH zaprzestano realizacji tego programu.

Jednym z kluczowych założeń nowego systemu wspierania eksportu i inwestycji, wdrażanego w ramach przyjętej przez Rząd RP Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju było tworzenie Zagranicznych Biur Handlowych (ZBH) Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu. ZBH zlokalizowane w Teheranie działało do 2019 r.

Aktywną współpracę z Iranem prowadzi **KIG** przyjmując i organizując misje gospodarcze, spotkania biznesowe, fora i konferencje. Jednym z ostatnich było Polsko-Irańskie Spotkanie Biznesowe w

Warszawie w dn. 26 listopada 2019 r. z udziałem delegacji Alborz Chamber of Commerce, Industries, Mines & Agriculture liczącej 25 przedstawicieli irańskiego przemysłu i handlu.

8. Potencjalne dziedziny współpracy

Wymiana handlowa Polski z Iranem kształtuje się poniżej poziomu odpowiadającego potencjałowi obu krajów. Jest to spowodowane zarówno niekorzystnym klimatem związanym z sankcjami, jak i trudnościami w dziedzinie przekazów pieniężnych.

Branżą o szczególnie dużym potencjale wzrostu wymiany handlowej jest **sektor rolno-spożywczy**. Iran importuje bowiem około 85% żywności. Eksport towarów tej kategorii do Iranu wzrósł ponad trzykrotnie w porównaniu z 2011 r. Polska zabiegała i nadal prowadzi rozmowy dla zapewnienia traktatowego wsparcia polskiego eksportu rolno-spożywczego. Obok eksportu produktów spożywczych istnieje rynek na dostawy maszyn oraz technologii do produkcji i przetwórstwa rolnego.

Sektor paliwowy to kolejna branża dla przyszłej współpracy. Wymagać on będzie znacznych inwestycji – te są sygnalizowane przez rząd irański. Dotyczyć to może dostaw maszyn i urządzeń górniczych, jak i zaangażowania w wykonawstwo nowych projektów oraz modernizację już istniejących.

Eksploracja złóż surowców mineralnych (m.in. miedź, węgiel, chrom, boksyty, rudy żelaza, ołów, cynk) również może stanowić przedmiot przyszłych obiecujących polsko-irańskich projektów handlowych i inwestycyjnych. Iran posiada złoża kopalin szacowane na 57 mld ton (64 minerały), z których wydobywa mniej, niż 0,5% rocznie. Panuje powszechna opinia, że irański sektor wydobywczy jest niedoinwestowany, a kopalnie pracują na starym i wysłużonym sprzęcie.

Infrastruktura drogowa i kolejowa – w tej branży projektowane są znaczące inwestycje. Strategiczne położenie w regionie Bliskiego Wschodu daje możliwości uruchomienia połączeń kolejowych z krajami Azji Centralnej. Przedmiotem zainteresowania Iranu będzie sprzęt, maszyny i urządzenia (lokomotywy, wagony i elementy infrastruktury kolejowej oraz części samochodowe) oraz uczestnictwo w ramach realizacji kompletnych obiektów.

Modernizacja sektora elektrociepłowniczego - dostawy maszyn i urządzeń oraz transfer technologii do Iranu - oraz sektora **budowlanego** (m.in. transfer technologii budowlanych odpornych na wstrząsy sejsmiczne przy jednoczesnym uwzględnieniu zwiększonej energooszczędności).

Do **innych branż „potencjalnie” perspektywicznych** zaliczyć można:

- przemysł kosmetyczny i farmaceutyczny,
- technologie związane z efektywnością energetyczną,
- sektor meblarski i wyposażenia wnętrz,
- sprzęt i aparatura medyczna (w tym sprzęt ratownictwa medycznego),
- materiały budowlane i dekoracyjne.

Perspektywiczna wydaje się również branża turystyczna, bowiem władze Iranu chcą, aby do 2025 r. liczba turystów odwiedzających ich kraj wzrosła do 20 mln rocznie, co będzie się wiązało z wielomilionowymi inwestycjami w rozbudowę bazy hotelowej oraz transportu lotniczego. Plan inwestycji obejmował będzie około 1300 projektów, z których kilkaset to wysokiej klasy hotele.

9. Placówki dyplomatyczne

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Iranie

No. 2 Pirouz St, Africa Expressway (Nelson Mandela Ave), 19-174 Tehran, Iran

tel.: +98 21 8878 7262 Fax: +98 21 8878 8774

e-mail: teheran.amb.sekretariat@msz.gov.pl, www.teheran.msz.gov.pl

Ambasada Islamskiej Republiki Iranu w Polsce

ul. Królowej Aldony 22 03-928 Warszawa

tel: 22 617 1585 Fax: 22 617 8452,

e-mail: secretary@iranemb.pl, www.iranemb.pl